

Život a práca Dr. Ing. Ondreja Kožucha

Ondrej Kožuch sa narodil v Sučanoch, okres Martin, 10. februára 1911, ako tretí syn Jána Kožucha, mäsiara a roľníka, pochádzajúceho z Jelšavy, kde sa narodil 27. mája 1878, ktorému rodičia bránili zobrať si za manželku tzv. pánslavku Annu Jozefinu, rod. Langsfeld, ktorá sa narodila 15. marca 1879 v Sučanoch, v rodine najmladšieho brata Juraja Langsfelda, hurbanovského poručíka popraveného maďarskými honvédmi 22. júna 1849 v Kremnici, Ondreja Langsfelda, ktorého manželkou bola Pavlína, rod. Lenčová. Preto ani nebývali v Kožuchovom dome, ale na sučianskom námestí v podnájme, kde matka v domácnosti robila krajčírku, za ktorú sa vyučila vo Viedni.

Zobrali sa v roku 1907, keď Ján Kožuch zrušil zasnúbenie s inou sučiankou.

Po matke dostal národnostné povedomie a po otcovi pracovitosť a čestnosť.

Národnú školu vychodil v rodnej obci, študoval na československom štátnom reformnom reálnom gymnáziu v Turčianskom Svätom Martine, ktoré ukončil skúškou dospelosti (maturitou) s vyznamenaním 24. júna 1930. Vysokú školu poľnohospodársku v Brne absolvoval v rokoch 1930 – 1935. Prvú štátnu skúšku 14. decembra 1932 a aj druhú štátnu skúšku 18. marca 1935 absolvoval s vyznamenaním, ukončenú akademickým titulom inžinier.

Počas štúdia v Brne bol aj predsedom študentského spolku Kriváň, s kolegami chodieval do Sučian na turistiku a v zime lyžovať pod Malý Fatranský Kriváň, kde bola postavená turistická ubytovňa pod Meškalkou, ktorú s bratom Júliusom pomáhali stavať.

Vstupoval do života, keď bývalá republika prežívala hospodársku krízu, preto aj on, ako aj mnoho iných mladých ľudí, ťažko hľadal zamestnanie. Kapitalistické vykorisťovanie, ako aj národnostnú roztrieštenosť, veľmi ťažko znášal. S veľkou ťažkosťou bol prijatý ako aspirant do Zemedelskej rady (ďalej len ZR) v Bratislave, kde počas aspirantskej lehoty 3 – 5 mesiacov pracoval za minimálnu mzdu. Keď dostal prvý plat 500,- Kčs, mal nesmiernu radosť, že po rokoch strádania má konečne svoj príjem a to mal vyše 25 rokov (čo by na to povedali teraz naši absolventi z akejkoľvek školy).

Na jeseň v roku 1935 nastúpil prezenčnú vojenskú službu, najprv do dôstojníckej školy v Trenčíne. V tom čase už hospodárska a politická situácia neveštila nič dobrého, tak aby nemusel ísť do vojny v prvých radoch, tak sa snažil dostať do proviantného kurzu pre dôstojníkov do Jozefova. Prezenčnú službu končí na jeseň 1937.

Vracia sa do ZR do Bratislavy odkiaľ je preložený ako „exponovaný úradník” do ZR do Trebišova.

Vo februári 1938 sa oženil s Máriou Maňkovou, zo Sučian. Budúcnosť si predstavovali veľmi sľubnú, ale nad Európou sa už sťahovali hrozné udalosti pred druhou svetovou vojnou. V máji 1938 dostáva povolávací lístok a nastupuje do Dolného Kubína ako mladý proviantný dôstojník medzi prvými a vracia sa medzi poslednými záložníkmi. Druhá mobilizácia bola v septembri. Všetci s hrôzou očakávali čo urobia politici. Nikdy nesúhlasil s Benešovou politikou, ako aj ostatnou buržoáznou klikou. V januári 1939 nastupuje na ministerstvo poľnohospodárstva do Bratislavy. Život sa mu spoločensky i hmotne silne komplikoval. Jeho túžbou bolo stať sa pedológom (pôdoznancom) hneď po skončení VŠ, ale dostať sa na výskumné ústavy za prvej ČSR bolo temer nemožné, lebo nový pracovník mohol nastúpiť len vtedy, keď predchádzajúci zomrel alebo bol penzionovaný. Po politickom prevrate museli českí zamestnanci odísť zo Slovenska, tak sa mu podarilo dostať do novoutvoreného poľnohospodárskeho výskumného ústavu v Spišskej Novej Vsi. Do toho mu vstúpila mobilizácia do „poľského ťaženia” v júli 1939, z ktorého sa vracia v novembri. Po demobilizácii prichádza do Spišskej Novej Vsi, kde ako prednosta preberá a zariaďuje agropedologický ústav, riaditeľom bol Dr. Ing. Maloch, s ktorým si dobre rozumel a bol mu vzorom. Pracovali spoločne a vzájomne sa dopĺňali. Pôdoznanectvo – výskum pôdy, jej výživa a hnojenie bol jeho študijný odbor, s ktorým zrástol telom i dušou. Jeho obvod bol Gemer, Spiš, Liptov, Turiec a Orava, tieto chotáre pochodil temer všetky pešo. Skúmal pôdu a roľníkom rozdával pokyny a plány ako zem napraviť, ako a kedy ju obrobiť a živiť, aby investovaná práca a peniaze doniesli roľníkovi štedrý úžitok. Boleli ho zanedbané pastviny, neadbale opatrované role a mnoho ráz aj chybné stanoviská vtedajších úradov. Žil v priamom styku s roľníkmi pri odbere pôdných vzoriek i pri zakladaní pokusných polí. V každom jeho konaní sa odzrkadľovala neobyčajná láska k rodnej hrude a jeho ľudu. Príspevky od roľníkov si starostlivo všímal a mal radosť, že rastú rady uvedomelých poľnohospodárov, ktorým sa zvyšujú výnosy.

Svoju výskumnú činnosť uverejňoval pre širokú poľnohospodársku verejnosť v Roľníckych novinách, Matičnom čítaní, Slovenských národných novinách a pod. Za svojho krátkeho života zanechal veľa práce. V roku 1942 napísal brožúrky **“Úprava slovenských pašienok”**, **“Pôdne pomery na Slovensku a ich vzťah na zveládzenie poľnohospodárskej produkcie”**, knižku **“Prečo musíme vápnit”**. V marci 1944 mu vyšla knižka **“Praktické**

pôdoznalectvo". Možno v podvedomí cítil krátkosť svojho života, lebo vytrvalo pracoval na ďalšej knihe **"Výživa rastlín z pôdy"**. Bolo to na konci augusta, keď manželke povedal: *„Pozri, zober si pero a urob si poznámky, lebo keď sa mi dačo stane, túto knihu musíš sama doplniť a vydáte ju potom."* Vtedy si nemyslela, že tieto vzácne stránky popísané v posledné dni jeho plodného života bude kropiť slzami.

Po oslobodení v roku 1946 bola **"Výživa rastlín z pôdy"** vydaná a bola veľkým prínosom pre poľnohospodárov aj ako učebnica v poľnohospodárskych školách, vyšla aj v maďarčine. V roku 1951 na žiadosť verejnosti Ing. Hrošo túto knihu doplnil a vyšla v druhom vydaní.

Ing. Ondrej Kožuch bral pre svoju výskumnú činnosť hodne podnetov z literatúry ruských poľnohospodárskych výskumníkov, lebo ovládal ruštinu. Bol však prvý Slovak, ktorý v pôdoznalectve pracoval a výskum pôdy propagoval ako základ pre vyššie poľnohospodárske výnosy.

Za svoju vedeckú prácu dostal in memoriam titul doktor vied.

II.

Ing. Ondrej Kožuch bol priamej povahy, bol rodolub Slovak a nakoľko bol odchovanec martinského gymnázia aj slovanofil. Bol zapálený pre veľkú slovanskú rodinu na čele s Moskvou, čo bolo tradované cez ruský jazyk, ktorý sa učil od druhej triedy gymnázia. Počas Slovenského štátu bol dávaný viackrát do úzadia, ale pre svoju odbornosť pôdoznanca sa udržal vo funkcii vedúceho pôdoznanckého výskumu na Slovensku.

Zámery nemeckých vojsk mal možnosť pozorovať ako vojak na frontoch v Poľsku a v Rusku, preto sa pri prvej príležitosti pripojil k odbojovému hnutiu. Bol členom SNR v Bratislave, mal spojenie s veliteľom partizánskeho hnutia V. Žingorom a hlavným štábom v Kantorskej doline pri Martine. V júli 1944 bol administratívne preložený k pešiemu pluku Zvolen ako záložný dôstojník s nástupom 24. augusta. V tom období, ale začal v Spišskej Novej Vsi pracovať ilegálny RNV, v ktorom dostal úlohu viesť bojovú jednotku pri obrane mesta, preto sa nemohol presunúť do Zvolena. Pri obrane mesta padol 4. septembra 1944 o 14.00 hod. (na cintoríne v SNV, v Sučanoch i na rodnom dome je dátum 5. september). Po oslobodení mu mesto SNV dalo postaviť pomník, na ktorom je napísané *„Žil aby raz zomrel, ale zomrel, aby večne žil"*.

Za jeho odbojovú činnosť mu boli udelené vyznamenania in memoriam:

1. vojnový kríž;
2. pamätná medaila k 20. výročiu SNP;

3. za aktívnu účasť v boji proti fašizmu a za oslobodenie Československa
„Rad Červenej hviezdy”, 29. augusta 1969

Spracované podľa poznámok manželky Márie Kožuchovej z 19. 10. 1972, v
Spišskej Novej Vsi, upravil a doplnil synovec Dr. Ing. Ondreja Kožucha, Milan
Kožuch, v Martine 16. 2. 2016.

Kontakt: Ruppeldtova 4

036 01 Martin

Tel.: 043/422 18 37; Mobil: 0903 237 685

E-mail: 3mksluzby@gmail.com

Kontakty na deti O. Kožucha:

syn - **Ing. Ján Kožuch**

Škorupovo 604

031 01 Liptovský Mikuláš

Tel.: 044/552 19 04

dcéra - **MUDr. Marta Trojanová**

Školská 16

040 11 Košice

Tel.: 055/646 16 46; Mobil: 0907 947 233

E-mail: m.trojanova@stonline.sk